

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ УЧНІВ З ПОЧАТКОВИМ РІВНЕМ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З МАТЕМАТИКИ

С.В.ОНИЩЕНКО

Україна, м.Запоріжжя, Запорізький НВК «Основа»

Про таких учнів не пишуть у газетах, їх фотографії не розміщують на шкільних стендах «Наша гордість», батьки таких учнів з побоюванням відвідують батьківські збори, а вчителі тяжко зітхають, приймаючи такого учня до себе в клас.

Серед проблем, які одвічно хвилювали та хвилюють педагогів, проблема «невстигаючих» учнів, а з переходом на 12-бальну систему оцінювання - учнів з початковим рівнем навчальних досягнень, є однією з найгостріших. Останнім часом педагоги, психологи, медичні працівники відмічають неухильне зростання кількості учнів з проблемами у навчанні та поведінці. Виявляється, що в сучасних загальноосвітніх школах (на відміну від шкіл «нового типу» - гімназій, ліцеїв тощо) учнів, з реально низькими навчальними можливостями, проблемами дезадаптації у навчанні, набагато більше, ніж успішних учнів.

Чи замислюємося ми над тим, як почувається дитина, яка опинилася в категорії «невстигаючого» учня? Невстигаючі учні ясно бачать недоліки результатів своєї навчальної діяльності на фоні яскравих результатів щасливих однолітків. Кожного дня вони переживають ситуацію неуспіху, яка підкріплюється порівнянням учнів між собою через оцінку вчителя. І це стає для них основним травмуючим фактором. Не досягши успіхів у навчальній діяльності, такий учень вважає себе невдахою, перестає вірити у власні сили. Статистика доводить, що саме такі діти намагаються виділитися у іншій діяльності, інколи злочинній.

Попередження та подолання неуспішності учнів у навчанні – найважливіша задача педагогів - практиків. Наша школа – загальноосвітня, в якій навчаються діти різних груп: здібні учні, інтелектуально збережені, із затримкою психічного розвитку, проблемами дезадаптації у навчанні, девіантні учні, діти із соціально дезадаптованих сімей тощо. То ж одним із головних завдань, що стоїть перед педагогічними колективом, є створення комфортних умов для навчання дітей різного рівня пізнавальних можливостей. Ми вважаємо, що школа має унікальну можливість позбавити дитину від тягаря невдач, значно пом'якшити умови перебування у школі

даної категорії учнів. Виключне значення має комплексний підхід до дослідження даної проблеми.

Тож давайте спробуємо дослідити сутність невстигаючого учня у сучасній школі.

У навчальному посібнику І.І. Підласого сказано наступне: «Невстигаючий учень – це дитина, яка не може продемонструвати той рівень знань, умінь, навичок, швидкість мислення і виконання операцій, які демонструють учні, що навчаються поруч».

Невстигаючий учень – фігура легендарна і в житті і в педагогіці. Ми знаємо, що серед невстигаючих були такі знаменитості як Ньютон, Дарвін, Вальтер Скотт, Лінней, Ейнштейн, Шекспір, Байрон, Гоголь. У математичному класі останнім у навчанні був Пушкін. Багато видатних людей відчували в школі труднощі у навчанні

й були віднесені до категорії безнадійних. Проте із поодиноких винятків не можна робити узагальнення й висновки. Ці факти скоріше свідчать, що з учнями, які мають труднощі у навчанні, не все так просто й однозначно.

Тому, щоб знайти засоби для подолання неуспішності, потрібно знати причини, що породжують її. Сучасні дослідники, вивчаючи проблеми учнів, які відчувають труднощі у навчанні, виділяють *внутрішні та зовнішні* групи причин.

Серед внутрішніх причин можна виділити наступні.

I. Біологічні причини

Біологічні причини (від народження, генетично успадковані)

Спадковість інтелекту.

Це різноманітні відхилення, які включають , загальне зниження інтелектуальних здібностей, нездатність зберігати увагу, нездібність зосередитися, підвищена відволікаємість, збудженість, непосидючість, забудькуватість.

Вченими доведено, що у більш ніж 30% учнів, які мають різноманітні труднощі у навчанні, батьки мали аналогічні проблеми. Крім цього саме у таких батьків частіше, ніж серед населення в цілому, зустрічається алкоголізм, асоціальна психопатія та афективні розлади.

Особливості темпу розумового та психічного розвитку. Дозрілість - це розвиток людини на основі природжених, біологічних, внутрішніх для нього причин. Однією з теорій «внутрішнього плану» є нативістична теорія або теорія «зрілості», яка розглядає розвиток людини як результат ендогенних процесів. Прихильники даної теорії вважають, що навчання необхідно розпочинати з моменту необхідного рівня біологічної зрілості дитини - тоді процес навчання стане відносно легким та успішним. Історії відомі випадки набагато пізнішого дозрівання дітей, аніж вік вступу до школи.

Я.А. Коменський писав: «У фруктових садах ми любимо мати не тільки дерева, що рано приносять свої плоди, але й такі, які приносять плоди серед літа і пізніше, тому що все свого часу удостоюється хвали й коли – не будь , хоч із запізненням, показує, що воно існувало не даремно. Чому ж до саду науки ми хотіли б допустити тільки одного ряду обдарувань, що рано дозрівають і є рухливими?».

Особливості сформованості окремих функціональних систем психіки. Серед них необхідно відзначити наступні: порушення зорово-просторового сприймання, зниження фонематичного слуху, слухомовленневої пам'яті, нестійкість довільної регуляційної діяльності, порушення уваги, гіперактивність тощо.

Соматогенна астения. Фізична та психологічна слабкість, викликана соматичними захворюваннями. Соматична слабкість виражається у низьких енергетичних можливостях організму, що спричинено хронічними хворобами, погіршенням харчування.

II. Особливості емоційно – особистісної сфери.

Кажучи про особливості розвитку емоційно – особистісної сфери, що впливають на неуспішність учнів, можна відзначити наступні: неадекватна самооцінка, високий рівень тривожності, низький рівень домагань, слабо розвинута волюва сфера.

Дитина має хибне сприйняття себе та відношень з оточуючим світом, що потребує розкриття внутрішніх потенційних можливостей дитини. Причиною невстигання учнів є також відсутність стійкої позитивної мотивації до навчання, коли внутрішньою особистісною позицією є небажання вчитися. Школу такі учні відвідують без всілякого бажання, уникають активної пізнавальної діяльності, до доручень вчителя відносяться негативно.

Велике значення для успішності у навчанні має розвинута волюва сфера. К. Ушинський писав: «Навчання, що базується на інтересі, не дає можливості окріпнути волі учня, так як не все у навчанні інтересно й прийдеться багато чого буде взяти силою волі».

Серед зовнішніх причини виділяють наступні.

I. Соціальні фактори.

Соціально – педагогічні умови оточення та родинного виховання. В літературі, присвяченій невстиганням учнів, відмічаються такі причини неуспішності учнів як розлади в родині, алкоголізм та антисуспільна поведінка батьків. Також впливають такі причини як байдужість батьків до дітей та їх освіти, помилки у вихованні.

Зниження цінності освіти в суспільстві. Нестабільність економіки, невпевненість у завтрашньому дні призводить до споживацького відношення «жити одним днем». В родині, близькому оточенні учня такі настрої призводять до непорозуміння, що знання це також капітал, з якого у майбутньому можна отримувати відсотки.

II. Соціально - психологічні фактори

Конфлікт «вчитель - учень». Конфлікт, що проявляється в небажанні контактувати з вчителем, ігноруванні, байдужості, невизнанні авторитету вчителя.

Низький соціальний статус учня в колективі. Проявляється у відсутності емоційного контакту з учнівським колективом, що супроводжується агресивністю або, частіше, замкнутістю. Такі учні не можуть встановлювати контакт із однолітками

III. Недосконалість організації навчально – виховного процесу.

Це і відсутність індивідуального підходу, перевантаження школярів, не сформованість прийомів пізнавальної діяльності, загальнонавчальних умінь та навичок у учнів, наявність прогалин у знаннях учнів.

Аналіз діяльності педагогічних колективів з даної проблеми показав, що вчителі навчальних закладів відчують труднощі з координації обсягу домашніх завдань, організації індивідуально – диференційованого навчання, доборі самостійних завдань на диференційованій основі, створення сприятливих умов для навчання учнів, які відчують труднощі у навчанні.

Надійшла до редакції 14.10.2013 року.